

Med lov skal
land bygges!

FOLK OG LAND

Nr. 32 - 6. årg.

Lørdag . 19 oktober 1957

Løssalg 65 øre

og sure myrer
må grøftes ut!

Lagmann Solems inhabilitet gjennomlyst Lederen av rettsoppgjøret åpenbart synkvervet

Av hensyn til fremtiden er det naturlig at tanken atter og atter vender tilbake til rettssviket i det såkalte rettsoppgjør, så lenge revisjonen lar vente på seg. Lederen av dette oppgjør kommer herved uvegerlig om og om igjen i søkelyset på grunn av den innflytelse han hadde på dets iretteleggelse og forløp.

At lagmann Solem var inhabil som dommer i oppgjøret har ingen av hans ofre vært i tvil om. Det ble allikevel «bare» 3 ganger reist inhabilitetsinnsigelse mot ham, nemlig i Quisling-, Bruhn- og Kjelstrupsaken, og i her nevnte rekkefølge. Lagrettene fant ham imidlertid habil, og Høyesterett — som selv hade inhabile dommere i sin midte — hadde intet å bemerke hertil.

Av desto større interesse er det derfor at h.r.advokat Kjer Mordt i sin sensasjonelle bok «Det urettferdige rettsoppgjør», s. 101—116, har fremlagt klare beviser for Solems inhabilitet.

Side 104 anfører advokaten bl. a.:

«Det var i sannhet et utpønsket lovverk med det formål å ramme så det sved

Side 108—112 påviser advokaten at lagmannen som redaktør av «Tidsskrift for Rettsvitenskap» ga plass for tysk nasjonalsosialistisk propaganda, og herunder tolererte propaganda for «Lebensraum» og mot vestmaktene. Allikevel avsa han dom i rettsaken mot «Morgenposten» basert på at «okkupasjonsmakten etter Haagregle-

Ved J. V.

Av særlig betydning er advokatens påvisning av at Høyesterett den 10. mai 1955 i plenum avsa kjennelse i et inhabilitetsspørsmål som «lånær opp til tilfellet Solem», idet h.r.dommerne Gundersen og Hiorthøy, som begge hadde hatt med tilblivelsen og utformingen av den lov som ne ikke kunne kreve at pres-

Kjent gudbrandsdøl
på linje med
Moseid og Stavang!

En mann som vi nokk får høre mer fra skriver til en

sen skulle drive aktiv propaganda for fienden».

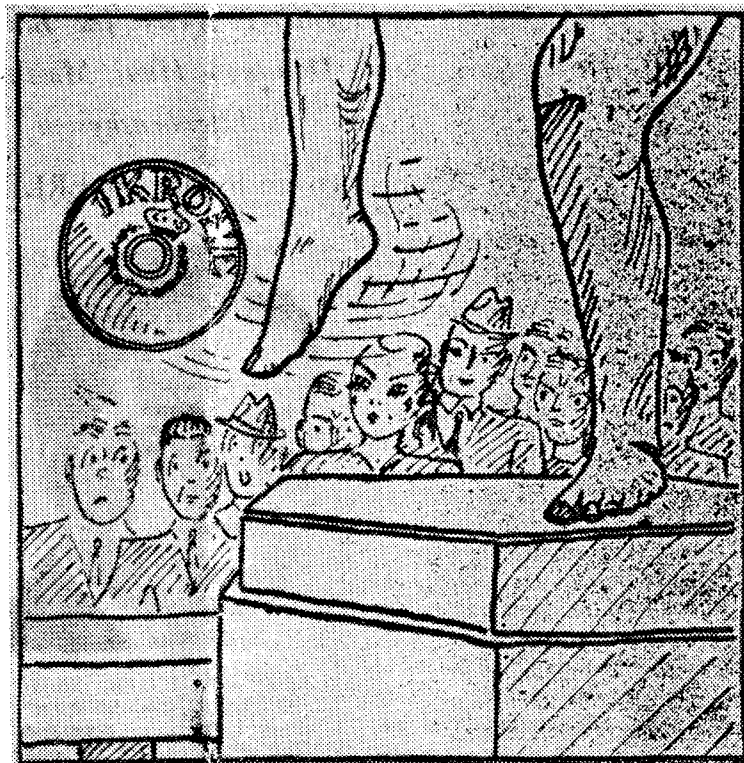
var aktuell i vedk. sak, enstemmig ble kjent inhabile.

Videre anfører advokaten i denne forbindelse: «Var hans (Solems) medarbeiderskap i landssvikanordningens motiver blitt opplyst, måtte retten derfor ha erklært ham inhabil. All den stund spørsmålet om lagmannens habilitet ikke ble reist på rette grunnlag, foreligger nå den innvending mot rettsoppgjøret ved Eidsivating lagmannsrett, som var den førende rettsinstans, at det ble ledet av en inhabil dommer».

I anledning herav er advokaten blitt gjort oppmerksom på følgende avsnitt i den inhabilitetsbegjæring som ble fremlagt i Kjelstrup-saken:

«Herr Solem har den vesentligste del av ansvaret for provisorisk anordning av 15. 12. 1944 som av kompetente jurister ansees for å være i strid med Norges konstitusjon (jfr. Grunnlovens paragrafer 97 og 99) og med vedtatte grunnleggende rettsprinsipper. Den har dessuten ikke vært kunngjort for de interesserte, slik som Grunnloven foresetter ved bestemmelsen

Schnakk om elegant
ballbehandling!

Regjeringen har drevet en ekvilibristisk lek med kronen. Den har tapt raske 52 prosent av sin verdi bare siden 1949

Franco forlanger
å få Gibraltar

Den spanske regjering har reist krav i FN på suvereniteten over Gibraltar. Dette ble gjort mandag ved den spanske utenriksminister Jose Villaverde i hovedforsamlingens tilsynskomite. Den britiske representant Andrew Cohen understreket straks at Gibraltar er britisk. Den spanske utenriksminister framholdt at festningsklippen er det eneste europeiske område som fremdeles står under kolonialadministrasjon. Gibraltar tilhører Spania og den spanske regjering vil fortsette arbeidet med å finne fram til en tilfredsstillende løsning på Gibraltar-problemet ved et samarbeid og i forståelse med Storbritannia, sa han.

Fra Pürschels bok «Rett kurs»

Vi gjengir her forfatterens
innledningskapitel

Dette lengdesnitt gjennom mine livserindringer har jeg bestemt meg til å løsrive og utgi for seg selv fordi jeg tenker meg det har aktuell interesse for noen av de tusener, der i sin tid fulgte min politiske virksomhet med velvilje. Jeg mottar ikke så sjelden vitnesbyrd om at mange tenker på denne virksomheten med velvilje, selv om det nok er en del som på grunn av mange samstemmende vidnesbyrd mener å måtte endre sin oppfatning med hensyn til min nasjonale innstilling. Min beretning har intet budskap til dem som har vært så uheldige under krigen å miste evnen til en objektiv bedømmelse. De er etter sakens natur upåvirkelige, og så er det jo så viselig innrettet at de mener ikke å ha bruk for noen rettledning. De har funnet fram til den lykke som følelsen av å tilhøre «de rettferdige» til alle tider gir sine innehavere. Egentlig er de vistnok misunnelsesverdige, så det beror kanskje på en feil hos meg at jeg ikke misunner dem.

Denne lille boken har da to oppgaver. Den ene er å gi de interesserte et objektivt grunnlag for bedømmelsen av mine ord og gjerninger på det nasjonale område. Jeg

som har rettet dem — for noens vedkommende, folk som jeg tidligere har tilføyet smertelige personlige nederlag — ber jeg bare om tillatelse til allerede straks på en relativt pyntelig måte å få gi uttrykk for min avgrunnsdype forakt. Jeg kan dog ikke nekte dem en viss anerkjennelse for den rent teknisk sett beundringsverdige dyktighet angrepene er ført på — tildels med godt resultat — uten at en eneste mann har våget pelsen, eller blott den del av den som man normalt sitter på. Ingen har med sitt navn stått ansvarlig for angrep som er bygget på en konkret siktelse. Hertil regner jeg ikke anonyme skribleres misbruk av løsrevne sitater. De uttømmelige muligheter som her foreligger for ferme folk belyses treffende av et berømt ord, hvis opphavsmann er en kardinal Richelieu fra tiden før den store revolusjon:

«Med to linjer av en manns håndskrift kan man gjøre det av med den mest uskyldige».

Boken har også den oppgave å gi et beskjedent bidrag til belysning av de kår hvorunder vi nasjonalt mistenkte levde i disse årene. Jeg var jo en av dem som slapp billigst, skjønt viljen til å ramme meg

Kiær Mordt i sin sensasjonelle bok «Det urettferdige rettsoppgjør», s. 101—116, har fremlagt klare beviser for Solems inhabilitet.

Side 104 anfører advokaten bl. a.:

«Det var i sannhet et utpønsket lovverk med det formål å ramme så det sved. Allikevel har lagmann Solem i et intervju i Aftenposten 18. april 1947 sagt: «Snakket om de strenge bestemmelser, som landssvik-anordningen skal ha innført er altså rent og skjært tøv». Bedre bevis for lagmann Solems hildethet enn denne uttalelse kan man ikke få.»

Lagmannen visste jo selv at dette var en uansvarlig og villedende påstand for å dekke over det faktiske forhold som han selv poengterer i sine kommentarer til anordningen. Særlig tungtveiende er uttalelsen, som inhabilitets grunnlag, fordi Solem som bekjent var medforfatter og 1. konsipist av landssvik-anordningens «drakoniske bestemmelser,» hvilket advokaten karakteriserer som inhabilitet «i høyeste grad».

Side 115 anfører advokaten at lagmann Solems påstand om at landssvik-anordningen var en lempningslov ikke var alvorlig ment, men en hyklerisk påstand for å dekke over det faktiske forhold.

NB!

Troskapsplikten er gjen-sidig. En suveren og en regjering som rømmer landet i farens stund, og kommer hjem og dømmes levende og døde som har måttet ta en okkupasjons hårde og folkerettsbestemte vilkår — må ikke for fremtiden kunne tale om «troløshet» og «forræderi» i denne forbindelse.

Fra en artikkel i Folk og Land 14. 9. 57.

A. L.

Kjent gudbrandsdøl på linje med Moseid og Stavang!

En mann som vi nokk får høre mer fra skriver til en av bladets forbinnelser blant annet:

Eg har offentlig gjeve uttrykk for at eg meiner landssvikoppgjøret i den form vi fekk det ikkje vil stå for historiens dom.

Eg deler stort sett Moseids syn.

Vi skulle aldri hatt nokor landssvikforordning. Domen skulle vore sagt etter dei lover vi hadde før okkupasjonen. Dei var, etter mitt syn, fullt tilstrekkelege. Det var mange NS-folk som gjorde seg skuld i landssvik, og braut dei dyraste menneskelege lover, som angivere, torturister m. v. — (Korleis var det då på den andre sida? Red.s merknad).

Men at det i og for seg var landssvik å vera medlem av NS har eg vanskelig for å skjøne.

Eg for min del var engasjert på hi leia i denne kampen. Så mykje gjorde eg ikkje. Eg har ingen ting å skryta av. Men litt meire våga eg enn somme av dei som førde det store ord etterpå. Så mykje lærde eg at det var ikkje berre englar dei som var engasjerte på «rette» leia heller. Eg møtte mykje idealisme, sjølvoppofrande kamp for høgverdige menneskelege og demokratiske idealer. Men eg torer ikkje nekte for at det fanst idealisme på hi sida og.

Når folk på den annen side etterhvert tilegner seg en slik oppfatning, utdyper sitt kjennskap til det som skjedde og tør gi offentlig uttrykk for det endrede syn — først da kan man komme på talefot.

12. 1944 som av kompetente jurister ansees for å være i strid med Norges konstitusjon (jfr. Grunnlovens paragrafer 97 og 99) og med vedtatte grunnleggende rettsprinsipper. Den har dessuten ikke vært kunngjort for de interesserte, slik som Grunnloven forutsetter ved bestemmelsen i paragraf 97, jfr. Justiskomiteens innstilling til landssviklov 1947. Det hevdes endog at den har vært søkt omhyggelig hemmeligholdt, selv for pålitelige jurister (iflg. prof. dr. jur. Skeie, «Landssvik» s. 32).

I samsvar hermed har herr Solem i pressen kritisert fhv. justisminister Cappelen for

Forts. side 4

Professor Rasmussen til ære

I anledning av Skien by's 600-årsjubileum neste år har Telemark handelstevne tilbudt byen som gave to statuer utført av billedhugger, professor Wilhelm Rasmussen. De forestiller Dag Eilivsson og Gregorius Dagssøn. Formannskapet har vedtatt å ta imot gaven med takk. Statuene skal plaseres ved inngangen til stevneområdet.

?

Etter referat i Dagbladet sa professor Pauling på møtet i Det Norske Studentersamfund: Jeg er viss på at det aldri mer vil bli utkjempet en verdenskrig og at vi omsider nærmer oss den tid da nasjonene vil leve i fred med hverandre, og vil la internasjonal lov og rett løse problemene som oppstår.»

Når jeg laster menneskets dårlighet, så glemmer jeg ikke min egen. Når jeg ler av andre, ler jeg av meg selv. Ludvig Holberg.

Den spanske regjering har reist krav i FN på suvereniteten over Gibraltar. Dette ble gjort mandag ved den spanske utenriksminister Jose Villaverde i hovedforsamlingens tilsynskomite. Den britiske representant Andrew Cohen understrekte straks at Gibraltar er britisk. Den spanske utenriksminister framholdt at festningsklippen er det eneste europeiske område som fremdeles står under kolonialadministrasjon. Gibraltar tilhører Spania og den spanske regjering vil fortsette arbeidet med å finne fram til en tilfredsstillende løsning på Gibraltar-problemet ved et samarbeid og i forståelse med Storbritannia, sa han.

Vi og valget

Straks før valget ble følgende artikkel sendt Arbeiderbladet.

«Herr redaktør.

Skulle ikke nå tiden være inne til å ta opp spørsmålet om opphevelse av usonte strafferestanser for fhv. NS, samt ettergivelse av bøter m. v. som ennå ikke er betalt på grunn av økonomiske vanskeligheter? Samtlige fhv. har nå såvidt vites gjennervrevet sine statsborgerlige rettigheter. Det vil da være naturlig at det også åpnes adgang til gjeninn-tagelse i tidligere statsstillinger uten større tap av ansiennitet og uten diskriminering forøvrig, eller til ny ansettelse på grunnlag av kvalifikasjoner alene, i jevnbyrdig konkurranse med andre ansøkere.

Det er nå gått over 12 år siden frigjøringen, så det skulle være på tide å få satt et endelig «punktum finalis» for etterkrigsoppgjøret. Det ville utvilsomt bidra vesentlig til å avdempe den bitterhet som ennå råder med stor intensitet blant de mange dømte som anser seg for å være urettferdig behandlet.

En hensiktsmessig løsning ville det være om problemet ble løst i form av et benådningsdekret i forbindelse med feiringen av H. M. Kong Olav den V's tronebestigelse, eller som et forsonende trekk i forbindelse med H. M.

Kong Hakon den VII's bisittelse».

I følgeskriv ble anført bl. a.: «I år er tendensen blant de fhv. NS nærmest apatisk mangel på interesse for valget, fordi intet av de politiske partier har gitt uttrykk for noen antydning om å ville ta hensyn til den skarpe kritikk som fra flere kompetente hold er fremkommet mot etterkrigsoppgjøret. Nettopp fordi intet hittil er gjort for å søke å mildne oppgjørets følger, vil enhver lysning vekke oppmerksomhet og bli hilst med glede, og sikkerlig også med uttrykk herfor i form av avgitte stemmer. Det parti som har regjeringsmakten har her både en moralsk plikt og en sjanse til egn fordel.

Manuskriptet ble tilbakesendt med avslag.

Arbeiderbladets redaksjon har således åpenbart ikke følelse av noen moralsk forpliktelse til å bidra til å mildne følger, virkningene av «Det urettferdige rettsoppgjør» (jfr. h.r.adv. Kiær Mordts bok) som ifølge nøytrale eksperter i jus og folkerett ikke kan ha noe å bestille «med rett i vanlig forstand», jfr. betenkningen fra jurister ved «Instituttet for offentlig och internasjonal rett».

Det er betenkelig at redaksjonen for et så utbredt blad ikke har tilstrekkelig sans for rettsinndighet til å forstå de moralske konsekvenser av at det var en re-

Egentlig er de vistnok misunnelsesverdige, så det beror kanskje på en feil hos meg at jeg ikke misunner dem.

Denne lille boken har da to oppgaver. Den ene er å gi de interesserte et objektivt grunnlag for bedømmelsen av mine ord og gjerninger på det nasjonale område. Jeg vedstår dem alle. Ikke slik at min oppfatning på alle punkter er uendret, heller ikke slik, at jeg mener ikke ha begått feil, men slik at jeg tør hevde, at ingen gjerning og intet ord under de gitte tidens forutsetning har vært moralsk eller nasjonalt angripelige, ennsi forkastelige. Boken er intet forsvarsskrift, jeg har intet å unnskyldes eller forsvare. Mine ord og gjerninger forsvares seg selv.

Over for de nasjonalt mistenkeligjørende angrep som særlig fra radikal og kommunistisk side er rettet mot meg og over for de personer

gjering utgått fra det parti bladet representerer som gjennom sin kortsynte forsvars- og nøytralitetspolitikk samt manglende rettidig mobilisering forårsaket invasjonen og dermed alle de vanskeligheter og ulykker som den førte med seg.

Redaksjonen er uten tvil bekjent med at vår største juridiske autoritet i frigjøringstiden, prof. Skeie, har påvist at de «anordninger» den samme regjering utferdiget i London hverken konstitusjonelt eller folkerettslig var lovgyldige for den hjemmeværende befolkning. Og redaksjonen kan heller ikke være uvitende om at oppgjørets politiske karakter ble understreket ved at et par hundre tusen arbeidere — som utvilsomt for de allerflestes ved-

«Med to linjer av en manns håndskrift kan man gjøre det av med den mest uskyldige».

Boken har også den oppgave å gi et beskjedent bidrag til belysning av de kår hvorunder vi nasjonalt mistenkte levde i disse årene. Jeg var jo en av dem som slapp billigst, skjønt viljen til å ramme meg var god nok. En husassistent som hadde vært hos oss nesten under hele krigen, ble i en annen anledning avhørt hos frihetskjemperne:

«Var generalauditøren nazist?»

«Nei, han har alltid sagt, at det var han ikke».

«Kom der mange tyskere?»

«Jeg har ikke sett en eneste» svarte hun overensstemmende med sannheten. «Ja, vi ville jo morderlig gjerne ha fatt i generalauditøren, men han er dessverre fredet».

Det var vel denne «fredning», der sannsynligvis

Forts. side 4

kommende sognet til regjeringspartiet — ikke ble satt under tiltale tross utvilsom bistandsydelse av største militære betydning for okkupanten ved arbeide på befestningsanlegg og flyplasser, — tildels endog før kapitulasjonen. En bistandsydelse uten spor av ideelle eller ideologiske motiver, men sågodtsom utelukkende diktert av pengebegjær. Som bekjent var begrunnelsen for unnlatelsen av tiltale vesentlig det store antall av disse «virkelig landssvikere» (prof. Skeies uttrykk), — noe som åpent er innrømmet av selve (den forøvrig inhabile) leder av «rettsoppgjøret, lagmann Solem, i hans kommentarer til landssvik-anordningen.

Til sammenligning kan det

Forts. side 3

Redaktør Anton Beinsets boomerang til forfatteren Jens Børneboe: «Han gir inntrykk av å være bare et vanlig forvirret rotehue av en kverulant».

Sitatet er hentet fra Dagbladet 9. oktober 1957.

FOLK OG LAND

UAVHENGIG UKEAVIS

Ansvarlig redaktør Johannes Kringlebotn

«På den gale siden»

Våre mer eller mindre blåsure rettssvikere (rettssvikere fordi de dømte NS mot Grunnlovens klare bud) har såmenn fortsatt med, når anledning byr seg — å karakterisere oss som var NS som dem som havnet på «den gale siden». Vi er lei av dette sludderet. Riktignok var vi på den gale siden av oppkomlingspatriotene, de selvbestaltede selvpatriotene som «vant» krigen og dermed vant framgang for verdenskommunismen. Derimot var NS ikke på den gale side i kampen om Norge. Eisenhower, Adenauer og Gerhardsen er etterhvert tvunget inn i den samme kampen, så den side av saken burde nok bakvaskerne etterhvert ha forstand til å tie om.

«På den gale siden»!?

Påstanden er i sitt dypeste vesen og sin usle tenkemåte jevngod med hån og dom over våre fedre gjennom 400 år. Vi sikter til de 400 årene under

dansk okkupasjon. Den tyske okkupasjonen slapp taket allerede etter 5 år, altså etter ca. 1/10 av en generasjons vanlige levealder. Vi som ville at Norge skulle leve videre også under en tysk okkupasjon, vi gjorde det samme som nordmenn var tvunget til å gjøre under tolv lange generasjoner i dansketida. Dette blir fortiet av selvpatriotene av 1945 og av selvpatriotene av 1957. Gjennom 400 lange år måtte våre fedre leve på «den gale siden» av normalt liv. Er det grunn til å håne dem for det? Norsk ånd og norsk liv overvintret trots alle forsmedelser. Den samme vilje til å overvintre var NS besjelet av.

Det er smått og feigt av nåtidens giftproduserende Solum'er og Beinset'er å stå og spytte på NS, de avslører bare en ting: at de ingenting har forstått — heller ikke av tidligere slekters kamp og hårde lagnad.

Hva er demokrati?

Det er folkets rett til å velge de beste. Når evnen hertil tørker ut, hva så?

Fredsprisen

Det ble den gamle historie opp igjen, prisen gikk til en mann som den samlede norske presse intet har hatt å fortelle om i forbindelse med fredsar-

Av kritikken over Jens Bjørneboes roman

Erik Pierstorff skriver i Morgenbladet bl. annet:

Klart viser hans oss hvilken forferdelig tapskonto av menneskelig urettferdighet landssvikoppkjøret medførte — langt større enn den margin som vel nok var uunngåelig

LOFOTFISKEREN OG MØNSTERBRUKEREN Wilhelm Søvik i Helgeland -

RIBBÉT AV HJEMMEFRONTEN – SVIKTÉT AV JUSTISEN

II

I dette typiske tidsbilde fra frigjøringsdagene — er det store point i Søviks favør i hans tyverianklage mot hjemmefronten på Nesna, dennes tilsidesettelse av lovens formkrav for ransaking og beslag! Lovens krav til f. eks. riktig registrering av eiendeler ved beslag — er ikke bare satt opp til varetagelse av den svakere parts tarv. men er også i beslagleggerens interesse. Vi burde alle mer etterleve formen, ti den er jo vilkårlighetens fiende! Disse tapre og tungt bevæpnede lærere på Nesna som natten til 12 mai 1945 trengte inn til Wilhelm Søviks syke hustru — etterat Søvik på forhånd var arrestert for NS-medlemskap, de foretok på lang sikt en farlig handling mot seg selv! Dette ble i det heletatt frigjørings store og evigvarende dilemma:

I frigjøringsrusen glemte det nye «politi» å sikre beviset for at det ikke urettmessig hadde bemektiget seg f. eks. Søviks gods, bl. a. kr. 21 740 i kontanter. Dette kan komme dem dyrt å stå — de kan for livstid ikke fri seg for Søviks klage om at de har tatt pengene. Hvor er det lovformelige registreringsdokument? I lengden kan myndighetenes formentlig — ifølge o.r.sakfører N. Arnesen — partiske henleggelse av bestjålne anmeldelse bli

MYNDIGHETENE MA IKKE AVVISE EN FORURETTET MANN I FORNÆRMELSE OVER AT HAN BRUKER STERKE UTTRYKK. ALVORLIGE KLAGER MA UPARTISK UNDERSØKES, UANSETT HVEM ANMELDELSEN RETTES MOT

Søvik skriver således atter til Riksadvokaten fra Sørsjona den 7. september 1953:

Jeg tillater meg herved å vende meg til de norske statsmyndigheter for å tilbakekreve det som ble stjålet fra meg natt til 12. mai 1945, av en bande som utga seg for å tilhøre den norske hjemmefront, og som uten videre trengte inn i mine hus, og stjal mine penger og mine eiendeler. (En fortegnelse over

Av

ALEXANDER LANGE

det som ble stjålet vedlegges). Har tidligere anmeldt tyveriet til den norske påtalemyndighet, og forhørsrett har vært avholdt to ganger, men saken ble henlagt av myndighetene med den begrunnelse at det manglet be-

da er dette sikkert ukjent for den alminnelige mann, og da anser jeg det for min plikt snarest mulig å bringe denne sak til offentlighetens kunnskap gjennom avisene. Til orientering vedlegges et utdrag fra forhørsrettens vitneforklaring.

Fra vitneforklaringer for Rana forhørsrett 4. 10. 1946.

Fisker og båtfører Gofred Amandus Nilsen forklarer at han under pengesaneringen ble spurt av lærer Bakke om han ikke ville selge noen av de gamle penger mot nye.

Forpakter Kristian Aune:

Like etter kapitulasjonen i 1945 fikk vitnet i oppdrag av Wilhelm Søvik å kjøpe en av de tyske hestene som var plassert på gården Dalan i Sør-Rana. Han fikk da utbetalt av Søvik kr. 2000. Ved denne anledning fikk han se en bunke pengesedler som Søvik tok opp av en lomme Det var en stor bunke sedler og vitnet la merke til at det var mange tusenkronesedler i bunken. V. mener at pengebunken måtte inneholde mellom kr. 20—30 000.

Poståpner Aksel Kornelius Ulriksen forklarer at han den 11 mai 1945 om kvelden traff lærer Bakke og fire andre av hjemmefronten, som hadde vært på ransaking hos Søvik. Han spurte hvor de hadde vært henne, og fikk til svar at de hadde vært hos

Anton Beinsets angst

Av Bjørn Helge Grønstad

I anledning den nye boken til Jens Bjørneboe «Under en hårdere himmel» har Anton Beinset prestert en såkaldt anmeldelse i det der til vel egnede organ Dagbladet for 9. okt. Beinset er full av angst og raseri. Ordene sitter derfor fast i halsen på ham —

Ved siden av dette fører, jeg hadde nær sagt selvfølgelig, avisen an i hylekoret mot general Speidels besøk i Oslo. Alle gode ting er som bekjent 3, og som opstøt nr. 3 i Dagbladet kommer det redaksjonelle svaret på overrettssakfører Solveig Stangs forlangende om at den for oberst Sundlo ærekrenkende artikkel av Peter Bendow skulle tilbakekalles.

Det man sitter igjen med etter å ha lest dette nummer av Dagbladet lar seg vanskelig beskrive, men jeg kom til å tenke på guttungen på en fem seks år som hadde blitt irettesatt av sin mor. For dette ble han meget fortørnet, og sint som han var sto han og trampet med benene i gulvet og knyttet de små nevene mot sin mor. Han var så rasende at han sto lenge uten å få sagt noen ting, men endelig kom det «din, din, din . . . bærsjemamma».

Refleksjonene eller sammenligningen kan jo enhver gjøre etter smak og behag.

Jeg skal ikke gi meg ikast med noen av de overfor nevnte utgydelser, men det er fristende å gjengi et lite avsnitt av herr Beinsets produkt. Han skriver:

«Det nytter jo ikke å ta seg til å imøtegå forfatteren i alle disse forvirrende påstandene om rettsmisbruk, fangemishandling, korrupsjon og alt det andre som nazistene har malt opp igjen og opp igjen i alle år offentlig og i det skjul-

lot være å ruste opp med hensikt for å spille Norge over i hendene på England og derigjennom på Russland og kommunistene». Sitat slutt.

Nei det er så sant som det er sagt det som herr Beinset skriver i den første linjen i sitatet, «det nytter ikke», det er jo det som er det paradoksale med hele hetzen mot en revisjon av rettsoppkjøret. Folk av herr Beinsets kaliber innser at det ikke nytter å komme med saklige argumentasjoner, de kan det simpelthen ikke. Derfor gjør de som i eventyret «Kjerringa mot strømmen», de sier klippe klippe til alt uansett hva motparten kommer med.

Heldigvis får man vel si er Dagbladet og likesinnede blitt temmelig ensomme i sin ville og panikkartede jakt på syndebukker for alle krigens tragedier. Under denne jakt er de blitt blinde for absolutt alt som kommer deres egne meninger på tvers. Jeg kan i farten nevne engelske og franske hvitbøker, underskrevet og godkjent av ledende politiske og militære kapasiteter. Uttalelser fra vårt eget og andre lands ypperste jurister, vidneutsagn fra hundrevis av andre vel orienterte borgere, vidneutsagn som aldri er blitt motbevist. Alt dette støter mot en vegg, en vegg som vel er begynt å revne, men som Dagbl. og likesinnede er med på å holde stumpene oppe på. Jeg skal til slutt bare ta med et lite avsnitt fra Bjørneboes bok, det er på slutten av boken hvor man forteller om en hovedstadsavis.

«Oskars avis levet av løssalg, skandaler, tortur og landssviksaker. Den hadde en streng moral, og brakte sedelighetsforbrytelser på første side. Den var rikt og opplysningsrik. Den var

Det er folkets rett til å velge de beste. Når evnen hertil tørker ut, står det norsk Okkupasjonshistorie, 2014

Fredsprisen

Det ble den gamle historie opp igjen, prisen gikk til en mann som den samlede norske presse intet har hatt å fortelle om i forbindelse med fredsarbeidet. Ellers er selve personen Lester Pearson, Kanadas tidligere utenriksminister, mer en god nok. Nå etterpå har vi fått høre at han var meget virksom da det gjalt å avverge krig i forbindelse med Zueez-konflikten.

En bok som bringer skam over Norge

Mykles blotterverk «Den røde rubin» ble onsdag beslaglagt i Finnland, både den norske, den svenske og den finske utgave. Beslagleggelsen fant sted etter ordre av justisministeren.

Norge vårt land

Vi har snaut mer enn en sjangse nå, etter at partidiktatur og myklerisme har grodd seg over hodene på oss. Den siste sjangse måtte ligge i mulighetene til å få så dårlige tider inn over landet at vårt sovende folk kunne våkne. Spredningen av sunn kunnskap greier ikke lenger å holde ondskapen i age.

100 kroner i belønning!

Vi utlover 100 kroner til den som kan gi oss en utførlig skildring av Peter Bendows heltebedrifter og landsgavnlige virksomhet under okkupasjonen. Ta også med hva han åt og drakk og hvem han samarbeidet med for å få mat til livets opphold. Alt teller.

Leveringsfrist 11. november.

roman

Erik Pierstorff skriver i Morgenbladet bl. annet:

Klart viser hans oss hvilken forferdelig tapskonto av menneskelig urettferdighet landsvikkoppgjøret medførte — langt større enn den margin som vel nok var uunngåelig ut fra situasjonen. Det ble begått mange grusomme og uverdige handlinger overfor tyskere og nazister i den første tid etter krigen. Forståelig, kanskje, men ikke mindre opprørende, nettopp fordi vi anså oss selv som så overmåte prektige i sammenligning med «de andre». Og meget mer foregikk under skinn av en lov som i retrospekt må fortone seg som snedig juss. Det er allerede flere juridisk kyndige som har påpekt dette, og ut fra en legmanns judicium synes det meg som om de har rett. Men denslags leser jo ikke folk om det går på tvers av deres egne følelser. Derfor er det godt at en skjønnlitterær forfatter med Bjørneboes talent har tatt saken opp. Det er en bok for den som ennå kan se på det som er skjedd med jøssingens selvvrettferdige ubarmhjertighet. Det vil med andre ord si: det er bok for oss alle.

Etter Halvdan Hydle i Aftenposten tar vi dette:

Det ville ikke være riktig å røbe mer i den i og for seg så spennende handling. Jens Bjørneboe opererer med et stort persongalleri, han bringer en sånn rikdom av enkelheter, og han grupperer både i tid og rum. Alt dette fører unektelig til at romanen blir ganske springende, fra eksempelvis en malende skildring av en tur etter krabber ute i skjærgården en lun høstnatt, — til de rene politiske innlegg med navns nevning og autentiske sitater fra Stortingets forhandlinger.

21 740 i kontanter. Dette kan komme dem dyrt å stå — de kan for livstid ikke fri seg for Søviks klage om at de har tatt pengene. Hvor er det lovformelige registreringsdokument? I lengden kan myndighetenes formentlig — ifølge o.r.sakfører N. Arnesen — partiske henleggelse av bestjålne anmeldelse bli til større skade for beslagleggerne enn for Søvik. Denne mistet penger, som han hadde spart til sin alderdom, men ikke den medborgerlige aktelse, hvilket fremgår av vitneprov i saken.

Etter å ha studert dette forhold i løpet av flere år mener jeg at det bør utvises forsiktighet fra deres side som har behandlet Søviks anmeldelse, m. v. på den tvilsomme måte som dokumentene viser. Jeg synes ikke at det virker tiltalende når politimesteren f. eks. påtegner en henvendelse fra Søvik: «besvares ikke». Det uttales i saken forundring over at en liten mann som Søvik henvender seg både til Kongen, justis- og statsminister. Nei sant nok. Når har slike hjulpet folk som virkelig hadde hjelp behov i dette offisielt så demokratiske Norge?

Scharffenberg har sagt

— Vi trenger ennvidere en redegjørelse for alle overgrep som dessverre fant sted etter frigjøringen. Selv om de var psykologisk forståelige, vitnet også de om oppløsning av rettsbegrepene. Når f. eks. håeres motiver ikke bare edel de ulovlig trengte inn i, var drakklipper ofte stjålet i de hjem «nasjonal» harme. Morgenbladet 11. 9. 1947).

— Jansen synes å kjenne lite til den systematiske forfølgelse av NS-medlemmer og deres familie. Den har endog gått utover de døde. Stiftsdireksjonen (fylkesmann og biskop) forbød i 1945 monumenter på NS-medlemmers gravsteder i Oslo. (Morgenbladet 29. 1. 1948).

— Et faktum nevnes:

Etter Quislings regjeringsdannelse 9. april overtok g a r d e n straks vaktholdet for m sammen med h i r d e n . . . Hvorfor ble ikke gardens forhold utredet? (Mrgbl. 9. 4. 55).

(Samlet av A. L.).

det som ble stjålet vedlegges). Har tidligere anmeldt tyveriet til den norske påtalemyndighet, og forhørsrett har vært avholdt to ganger, men saken ble henlagt av myndighetene med den begrunnelse at det manglet bevis. Dette er imidlertid ren usanhet, det finnes beviser nok i denne sak, men politiet omgikk bevisene best mulig ved å unnlate å avhøre noen av de viktigste vitner på tross av flere purringer fra min side. Det ene vitnet frk. Esther Fuglstad kunne forklart at lærer Arnt Bakke hadde uttalt til henne at de hadde tatt et stort pengebeløp i bare store nye sedler hos W. Søvik. Dessuten et nytt halgevær, med mere. Han syntes det var en lønnsom tur de hadde gjort. Søvik nevner også et annet viktig vitne som ikke var avhørt, likesom han retter sterke bebreidelser mot politimesteren.

Søvik fortsetter:

Hvis det virkelig er overensstemmende med norsk lov og rett at privatpersoner kan gå inn hos folk ved nattetider og uten videre bestjele dem,

ken måtte inneholde mellom kr. 20—30 000.

Poståpner Aksel Kornelius Ulriksen forklarer at han den 11 mai 1945 om kvelden traff lærer Bakke og fire andre av hjemmefronten, som hadde vært på ransaking hos Søvik. Han spurte hvor de hadde vært henne, og fikk til svar at de hadde vært hos Søvik. Han merket ingen ting som tydet på at noen av disse fem var beruset eller hadde nydt alkohol. V. forklarer at han også har hørt rykter om at det hos Søvik skulle være blitt beslaglagt et stort pengebeløp.

Gårdbruker Hans Kvalnes forklarer at han også har hørt ryktet om at hjemmefronten skulle ha beslaglagt en stor pengesum hos Søvik. Vitnet kan ikke huske fra hvilket hold han hørte ryktet idet han hadde inntrykk av at det var alminnelig samtale-emne i bygda. Vitnet mener at han hørte ryktet første gangen like etter at ransakingen var holdt og Søvik arrestert. Han er helt sikker på at ryktet var i omløp mens Søvik ennå satt arrestert.

Arbeider Henning Hanssen forklarer bl. a. at det skulle vært funnet over kr. 20 000. Han mener å ha hørt dette kvelden etter ransakingen. I forklaringen gir han grunnen til hvorfor han er så sikker på tidspunktet. En liknende forklaring gis også av gårdbruker Odin Dalos.

FRA RETTSBOK FRA RANA FORHØRSRETT 18. 11. 1947:

Vitnet Ottar Alheim forklarte:

Engang jeg var på Ulriksens butikk ca. 14 dager etter at Søvik var arrestert, — bragte jeg ryktene om at hjemmefronten skulle ha funnet penger hos Søvik på bane. Allerede før hadde jeg hørt at ca. 20 000—23 000 kr. var beslaglagt hos Søvik.

Forts. side 3

te utgyldelser, men det er fristende å gjengi et lite avsnitt av herr Beinsets produkt. Han skriver:

«Det nytter jo ikke å ta seg til å imøtegå forfatteren i alle disse forvirrende påstandene om rettsmisbruk, fangemishandling, korrupsjon og alt det andre som nazistene har malt opp igjen og opp igjen i alle år, offentlig og i det skjulte. Det kan være nok å vise til at hver gang det kom inn klager om fangemishandling, ble saken undersøkt og de skyldige i tilfelle trukket til ansvar for retten. Det korruperte norske rettsvesen sto streng vakt om de norske rettsbegrepene. Meningene om norsk forsvarspolitik før krigen kan være ærlig og hederlig delte, men det er ikke hederlig å beskyldte regjering og storting for at de

på å holde stumpene oppe på Jeg skal til slutt bare ta med et lite avsnitt fra Bjørneboes bok, det er på slutten av boken hvor man forteller om en hovedstadsavis.

«Oskars avis levete av løssalg, skandaler, tortur og landssviksaker. Den hadde en streng moral, og brakte sedelighetsforbrytelser på første side. Den rykket opp. Den var et sannhetsbevis, den avslørte usedelige prester og skattesnyterske skipsredere. Det var en meget modig avis. Og i sedelighetssaker gikk den detaljert til verks. For sannheten skulle fram. Hver enkelhet. Det var en nidkjær avis». Sitat slutt.

Det var Bjørneboes angrep på Dagbladet og skildringen av redaktør Skavlan som gjorde Beinsset utilregnelig av sinne.

Da adv. Wastrup slo an tonen

Jens Bjørneboe forteller i sin bok side 47 om en episode i et gymnasiesamfunn (engang den spanske borgerkrig pågikk). Vi gjengir det her:

Cato for opp fra sin plass på en av de første benkene. — Hør her! Hør her, Jan! Jeg synes det er noe svineri med disse bildene. Man kan fotografere barnelik og voldtatte kvinner etter hver krig. Goya raderte det allerede mens Napoleons revolusjonssoldater befrikk Spania. De fotografiene henger der bare for å holde hatet varmt. De hjelper ingen. Jeg gjentar: Det er svineri, og folk står og gasser seg i gåsehuden sin foran dem.

Han satte seg. I det samme reiste advokaten seg. (Wostrup, Lillesatan). Uten å gå opp til talerstolen sa han rolig:

— Slike mennesker som Dem skulle henges. Det er det eneste slike fascistfrø kan brukes til. Og jeg skal love Dem det: en dag blir De hengt også!

Ordene gjorde et besynderlig inntrykk på salen, sikkert fordi han hadde talt saklig, koldt og helt rolig. Et øyeblikk hersket det fullstendig taushet! Så sto der en mann i førtiårsalderen på talerstolen. Forsamlingen klappet allerede ved synet av ham, de gledet seg. Taleren var lektor Barth, en slank, litt skjodesløs kledd herre. Det la ingen demper på gymnasiastenes lørdagsfeiring at lektoren var tilstede. Han ventet litt, inntil forsamlingen var kommet helt til ro før han talte:

— Endelig er vi kommet til saken. Og det ville ha vært merkelig om ikke forsamlingens fascist hadde meldt seg for å bagatellisere grusomhetene i Spania.

Ekteskapets naturlige og samfunns moralske hensikt er barnet; men barnet er også den bestandige vanskelighet.

ARNE GARBORG.

Ofte har toners tryllemakt gjort ondt til godt.

Shakespeare.

«I rett alle pengene på skikkelig vis?»

Her må innskytes at Ansgar Olsen var med på «ransakingen» hos Søvik, og at Ansgar var sønn av en mann som i alle år var innviklet i en saga-aktig nabokrangel med Søvik, som påsto seg snytt for blant annet 12 mål jord.

Ottar Alfheim fortsetter sin forklaring:

Dette var mens Søvik satt arrestert, men så sent at også Ansgar Olsen kan ha hørt ryktene. Senere, etter at Søvik var kommet hjem, sa engang Ansgar Olsen at det med alle pengene var noe som Søvik hadde funnet på etter at han var kommet ut. Ansgar deltok visstnok i ransakingen hos Søvik, det har vitnet i ethvert fall hørt.

Opplest og vedtatt.

Aksel Ulriksen, som var til stede, bekreftet riktigheten av denne forklaring for såvidt ham angikk.

RENE NJALSSAGA I I HELGELAND

Søvik hadde sett seg lei på naboene Olsen helt fra han slo seg ned i Sør-Sjona. Han mente seg bedradd og trakkert av dem. De lånte og leverte ikke tilbake. Småkrangel i slike forhold kan anta livsviktige dimensjoner, som i Njålsaga. Her blir det også rettssaker og hevede økser og kniver, trusler, angivelig fra Søvik som i tillegg til alt det gamle var rasende på Ansgar Olsen som med hjemmefronten hadde trengt inn i hans hjem og sjøbod under frigjøringen. Her var forsvunnet store verdier i henhold til Søvik og bygdens mening.

Overrettssakfører N. Arnesen, Finnelfjord hvis gedigne arbeid i denne sak jeg i megget har bygget på, — forteller uten å ha gitt meg uttrykkelig tillatelse til å ofentliggjøre det, at han i 1949 var forsvarer for den

da et stykke udyrket land av anmelderens far, Olaf Olsen, og dette har han arbeidet opp til et mønsterbruk. Han har alltid vært en strevsom og flittig mann, og like til siste vinter var han på Lofotfiske tiltross for sin høye alder. Som nabo har jeg bare godt å si om ham. Han har vært hjelpsom, og der finnes ikke nei i hans munn når en vil låne et eller annet hos ham. Såvidt jeg kjenner til har han også vært en god familiefar. Tiltalt forhold til de øvrige naboer har også stort sett vært bra, bortsett fra Olaf Olsen og hans familie hvor det har vært noe kluss.

Ragnar Paulin Lorentzen: Fra jeg var i 14-årsalderen og flere år framover var Søvik sammen med meg og mine eldre brødre på fiske, og under dette samarbeid lærte jeg ham godt å kjenne. Jeg har ikke hørt eller sett at han har vært mer oppfarende eller hissig enn andre folk. Til alle tider var han grei og lett å samarbeide med. Siden jeg ble voksen og fikk egen fiskerskøyte har jeg hatt ham med to år på fisketur. Han er både arbeidssom og dyktig og en real mann som jeg alltid har kommet godt overens med, og det gjorde også de andre som var ombord.

Det stjålne haglgeværs skjebne.

er særdeles karakteristisk for behandlingen av NS-folks eiendeler etter den såkalte frigjøring. Vaktmester Egil Moe ved Nesna lærerskole forklarer: De beslaglagte geværer fra NS-medlemmer her i distriktet ble innsatt i en tyskebrakke. Det var jeg som var materialforvalter for de tyske etterlatenskaper her . . . Ett av disse geværer tilhørte Søvik, samt en kuffert med endel patroner. I begynnelsen av september måned 1945 var det en natt gjort

te da et stykke udyrket land av anmelderens far, Olaf Olsen, og dette har han arbeidet opp til et mønsterbruk. Han har alltid vært en strevsom og flittig mann, og like til siste vinter var han på Lofotfiske tiltross for sin høye alder. Som nabo har jeg bare godt å si om ham. Han har vært hjelpsom, og der finnes ikke nei i hans munn når en vil låne et eller annet hos ham. Såvidt jeg kjenner til har han også vært en god familiefar. Tiltalt forhold til de øvrige naboer har også stort sett vært bra, bortsett fra Olaf Olsen og hans familie hvor det har vært noe kluss.

Ragnar Paulin Lorentzen: Fra jeg var i 14-årsalderen og flere år framover var Søvik sammen med meg og mine eldre brødre på fiske, og under dette samarbeid lærte jeg ham godt å kjenne. Jeg har ikke hørt eller sett at han har vært mer oppfarende eller hissig enn andre folk. Til alle tider var han grei og lett å samarbeide med. Siden jeg ble voksen og fikk egen fiskerskøyte har jeg hatt ham med to år på fisketur. Han er både arbeidssom og dyktig og en real mann som jeg alltid har kommet godt overens med, og det gjorde også de andre som var ombord.

NÅ ER SPØRSMålet

Vil riksadvokat Aulie anbefale at Stortinget tilstår Søvik erstatning, eller rettere sagt restituering av de bortkomne verdier — eller skal denne gamle Lofot-vikingen Wilhelm Søvik — der til det siste som en løve har kjempet for sin rett — gå i sin grav, ribbet av hjemmefronten og forrådt av justisen?

(Første del var inntatt i Folk og Land nr. 30 — 1957.)

Det er i virkeligheten ytterst få nytelsesmidler som ikke er uunnværlige, mens det samme langt fra kan sies om næringsmidlene.

Nils Kjær.
«Epistler.

planer i 1940 om å trekke Norge og eventuelt resten av Skandinavia med ut i dragsugget, — vil det ved dette punkt i dokumentasjonen, være naturlig å nevne litt om Storbritannias sjømilitære disposisjoner i tiden før og etter 9. april.

I innledningskapitlet til «The War at Sea 1945», gir marinekaptein S. W. Roskill en oversikt over de prinsipper som er lagt til grunn for anvendelsen av det britiske sjøforsvar under en krig. Blant annet kommer han der inn på hvordan sjøstridskreftene skal brukes under en eventuell invasjon. Hovedoppgaven for den engelske krigsflåte går da ikke lenger enn å nedkjempe fiendens større krigsskip, hvis de skulle forsøke på å bryte ut, men på å ødelegge invasjonsflåten. Denne oppgave løses best, forklarer han, ved at deler av «The Home Fleet» på forhånd legger seg i angrepsstilling utenfor de havner hvor den fiendtlige invasjonsflåte er samlet.

Da de allierte den 28. mars 1940 besluttet å legge miner i norskeleden, ble det samtidig, — og tilsynelatende i samsvar med ovennevnte prinsipp, — gitt ordre til at en rekke av marinens U-båter skulle gå ut og legge seg i stilling utenfor de havner hvorfra man ventet at det tyske angrep ville komme.

I tillegg til de opplysninger om de tyske flåtebevegelser om de britiske militæratacheer i København og Haag har sendt til etterretningskontoret i det britiske admiralitet i London også fortløpende underretninger fra de i alt 16 ubåter, som etter hva Roskill opplyser, var dirigert til de sjøområder som man antok de tyske krigsskip ville passere under et eventuelt invasjonsforetak med Norge som mål.

Om dette skriver Roskill på

og submarines, sixteen in all was sent to patrol all his probable approach routes. In view of the preparations thus made to deal with a strong enemy reaction to the mine-laying operation it may seem surprising that the Admiralty did not order the Home Fleet to sea to take up a central position in the North Sea from which the menelayers could be covered».

(For å kunne motta tidlig underretning om de mulige bevegelser som fiendens større krigsskip måtte foreta seg, ble et øket antall u-båter, i alt 16, sendt ut for å avpatroljere alle hans sannsynlige adkomstruter. Sett på bakgrunn av de forberedelser som således var truffet for å møte en sterk fiendtlig reaksjon på mineutleggingsoperasjonen, synes det overraskende at Admiralitetet ikke ga hjemmeflåten ordre om å gå ut for å innta en sentral posisjon i Nordsjøen, fra hvilken mineutleggingsskipene kunne sikres».

Om resultatet av ubåtenes oppklaringsvirksomhet skriver Roskill på side 160: «Numerous reports from our submarines in the Kattegat and other sources now told him that strong enemy forces were proceeding northwards». (Tallrike rapporter fra våre u-båter i Kattegat og andre kilder fortalte ham, nemlig admiral Forbes, nå, altså 8. april, at sterke fiendtlige styrker var på vei nordover).

Blant annet på grunnlag av ovennevnte opplysninger, kan objektiv forskning i dag med sikkerhet slå fast at det britiske admiralitet og sjefen for hjemmeflåten senest den 8. april har vært på det rene med at et tysk angrep mot Norge var under utvikling. At man den gang på britisk side også har vært på det rene med at tyskernes hovedstøt ville bli satt inn mot Syd-Norge, er det vel

gende spørsmål: Hvorfor klarte ikke de britiske u-båter, som i tiden før 9. april befant seg utenfor, eller i nærheten av de tyske marinebaser, å senke bare ett av tyskernes skip? Hvorfor overløt de tilsynelatende denne del av sin ellers nokså nærliggende oppgave til den polske u-båt som 8. april senket troppe transportskipet «Rio de Janeiro» utenfor Lillesand? Kan det tenkes — når man tar de britiske u-båters fordelaktige posisjoner i betraktning — at u-båtsjefenes ordre har gått ut på å la de tyske invasjonsskip passere uantastet? Visse forhold som det skal gjøres rede for senere synes å bekreftes en slik antagelse.

Som man vil ha sett av marinekaptein Roskills uttalelse som er gjengitt ovenfor, kommer han der med en ganske sterk kritikk mot Admiralitetet, fordi man fra dette hold ikke på et langt tidligere tidspunkt hadde gitt hjemmeflåten ordre om å gå ut.

Leif Sundt.

Urmaker

R. Gjessing

Torvet — Tlf. 83 25 07

DRAMMEN

Oslo Stigefabrikk

Brand-, maler- og skyvestiger oljet, m/ kadimerte beslag.

Inneh. ALF T. LUNDE,
Mosseveien 8
Tlf. 68 88 17, priv. 67 07 79

Bruk

FOLK OG LAND

til dine
annonser

(Ventes i oktober).

Jens Bjørneboe: «Under en hære himmel». Innb. kr. 25.—
Boka er en sviende kritikk av landssvikoppgjøret.

P. THJØMØE,

boks 123, Stavanger.

Tlf. 21133.— Gironr. 64942

JUSTUS VERICULTOR:

Den norske kapitulasjon

10/6 1940

og

Krigføringsproblemet 1940/45

A. Lange: «Boken vil hevde sin plass i bokhyllen til enhver tid».

Fåes i Kiershowsgt. 5/1, og i Teatergt. 6 (Johannesen).
Pris kr. 5.—.

Annelise Parow
TANNINNSETNING

Trondheim

Gisle Johnsonsgt. 5 - V. Ledemoen kirke - Voldsminde

VED BESØK I EGERSTAD
overnatt på

Victoria Gjestheim
Strandgt. 41 — Telefon 497

Tannlege

MARTIN KJELDAAS

Hansteensgt. 2

Tlf. 44 75 54

Tannlege Maamoen

Hansteensgt. 2

Telef. 44 43 33

Vi og valget Advokat Kiær Mordts kniv i det ømme punkt

— Forts. fra side 1

være interessant å konstatere at det forkjettrede medlemskap i NS som har vært det avgjørende straffegrundlag i oppgjøret, var legalt i og med at partiet var registrert som sådant, og hadde et program som var — og fremdeles ansees for å ha vært — godt og helt forsvarlig nasjonalt sett. Dette fremgår bl. a. av at det har tjent som inspirasjonskilde for det senere såkalte «fellesprogram» og for arbeiderpartiets nåværende program.

Det bør nevnes i denne forbindelse at selve H. M. Kong Haakon VII i sin radiotale judeaftenen 1940 uttrykkelig erklærte at det var ingen forment å være medlem av NS» — kun måtte man ikke hindre andre fra å følge sin overbevisning. Ennvidere av at 4 av de eldste og mest erfarne dommere i Høyesterett (som prof. Skeie senere har sluttet seg til) fant at medlemskapet ikke kunne henføres under § 86. — en innfortolkning som prof. Andenes ifølge eget utsagn først i november 1945 begynte å overveie muligheten av. Hva disse kompetente herrer ikke har forstått, skulle således de lege medlemmer av NS hatt bedre forstand på. Hvilken jurist vet ikke at i et sådant tilfelle skal tvilen veie i vedkommende favør? Noe som gjelder selve hovedgrunnlaget, for oppgjøret, påstanden om fortsatt norsk statlig krigføring etter kapitulasjonen, tross alle beviser i motsatt retning. Det er således på det rene at det ikke er utferdiget noen militær operasjonsordre fra norsk overkommando etter kapitulasjonen. Hvis den statlige krigføring var fortsatt å skulle fortsette — og virkelig gjorde det — etter 10/9 1940, så var selve kapitulasjonen

— Forts. fra side 1

hans moderasjon av anordningens paragraf 25, som justisministeren har karakterisert som grunnlovstridig og urettferdig, og som herr Solem allikevel har medvirket til å få gjeninntatt i Landssvikloven.

Herr Solem har vært både konsipist og kommentator for anordningen, foruten å være leder for landssvikoppjøret, — 3 verv hvorav det siste av prinsipielle grunner skulle være uforenlig med de førstnevnte.

I sine kommentarer har herr Solem forsvart anordningens inhumane økonomiske bestemmelser, såvel som de av forsvareren (h.r.adv. Finn Schjødt), som tok avstand fra den i retten, og fremholdt den stikk motsatte oppfatning.

Høyesterettsadvokat Kiær Mordt anfører i epilogen til sin framstilling av inhabilitetssaken bl. a.:

«Dette er nøktern og saklig

Vore lögn latin vore de lärde många.

Svenska Ordstäv.

Det spiller ikke sånn rolle at man kan og vet som at man vil og tør.

Barbra Ring.

kritikk som er nødvendig i forbindelse med det tema vi her behandler. At dommer Solem er avgått ved døden, og at han ikke kan forsvare seg er beklagelig. Men han ville under ingen omstendigheter kunne utsette de faktiske forhold som gir anledning til kritikken. Jeg er fullstendig klar over lagmann Solems nasjonale innstilling, og likeledes over hans sterke antipati mot dem som brøt fronten under okkupasjonen, en følelse jeg selvsagt delte med den overveiende del av vår befolkning. Men det er ingen unnskyldning for hans forhold til rettsoppjøret.

Det er en realitet av stor viktighet å konstatere, at rettsoppjøret har vært satt i scene og har vært ledet på den måte som er nevnt av en åpenbart synkvervet mann. Når gudebildet sprekker får det virkning for dyrkelsen, og derfor er denne dokumentasjon nødvendig».

Da herr Solem som gammel jurist må ha vært på det rene med sine rettslige utskielser, tross forsøkene på juridisk kamuflasje bør her tilføyes at den lovkonsipist og dommer som bevisst misbruker sitt kall i svik mot prinsipielle og embetsplikter, samfunnsmessig

sett er farligere enn en alminnelig forbryter.

Den foran omhandlede inhabilitetsbegjæring ble i avskrift sendt Stortingets Justiskomite gjennom Justisdepartementet med etterfølgende skrivelse:

«Til orientering for den ærede Komité tillater jeg meg hoslagt å fremsende gjenpart av inhabilitetsbegjæring som av meg ble fremsatt vedrørende lagmann Solem som rettsformann og dommer i min rettssak. Begjæringen er blitt høyst ufullstendig og misvisende omtalt i pressen og i kringkastingen.

I rettens kjennelse var de avsnitt som var av særlig betydning for meg personlig ikke omtalt. Berettigelsen av begjæringen fremgikk på det tydeligste av rettsforhandlingene og domspremissene, hvorom jeg nå henvender meg til Høyesterett.

Jeg tillater meg i denne forbindelse å henvise til h.r.-adv. Annæus Schjødts sluttinnlegg for «Folkedomstolen» i formannskapssaken i februar 1941: «Ethvert samfunn og ethvert politisk system har i virkeligheten den dypeste interesse av at det ikke engang kan reises

tvil om dommernes fullkomne habilitet».

Ytterligere finner jeg med henblikk på inhabilitetsbegjæringens 3. avsnitt å burde henvise til at den engelske jurist og verdenskjente autoritet, professor i politikk og folkerett. E. H. Carr, i sin bok «The Twenty Years Crisis 1919—39» side 262, har sluttet seg til en uttalelse av Bernhard Shaw (i hans bok «Johan Bull's Other Island») om at dommerverv og lovgivningsarbeide gjensidig utelukker hinannen («are mutually exclusive»: «the former must ignore every interest, the latter take every interest into account»).

Denne internasjonale anstendighetsregel i rettspleien synes ikke å være tillagt den vekt som tilkommer den i rettsoppjøret, jfr. de forskjellige sider av lagmann Solems befattning med dette».

J. V.

Kr. Anker Olsen og det utslåtte Tyskland

Den fra Aftenposten kjente redaktør for handelsavdelingen i Verdens Gang — Kr.

Anker Olsen — søker i en kronikk, «Okkupert» i V. G. for 4. desember 1947 å skape goodwill for sin avis ved å skrive om besøk i det utslåtte Tyskland dengang.

«Det var et deprimerende inntrykk, selv om det var den befrikkede okkupertes møte med eksokkupanten, og jeg hverken ventet eller håpet å finne det annerledes, så jeg må være glad over å kunne si til meg selv:

Her står jeg, en av de millioner som Hitlers Tyskland burde ha forvandlet til en potensiell hater, — og oppdager at den umiddelbare følelse er nærmere vemmelighet enn medynk, og den er helt fjernt fra hat.»

Denne mann som — sørgelig nok — må ha gulnet sterkt under den relativt meget milde, tyske og preventive besettelse av Norge, og derved har fått varig svekket de edlere innvoller, — skriver uanfektet videre:

«Det er vel den største seier VI (uthevet her) kunne vinne, det forvisser meg om at vi hadde større oppbud av kraftreserver enn vi kanskje var oss bevisst den gang motstanden kunne fortone seg mer som selvutsløttelse enn som egentlig kamp» —

Anker Olsens instinkt er her i orden: «Kampen» var ikke bare illegal, den var landsskadelig og selvutsløttende. Det må være vondt — Anker Olsen — bare å kunne skrive for dagen, og ikke på lengre sikt. —

Hva er det for slags seier Anker Olsen preker om?

Oslo, 14. sept. 1957.

Vår underlige tid

Det er trolldom i luften på mange slags vis, som legg seg på folkekrafta som is og øyder vårt skapande mannsnot og makt, for å dirke fram usseldoms tone og takt.

Det er sprengrærde herrar og skrivande menn, som tuller seg bort litt meir om senn. Og kvinna må fylgja sin trolldoms prest, ho kann ikkje stanse slik tråvarhest. Slik rek og raklar det nord og ned, det hjelper 'kje anten du bannar held bed! For i toskeskapens tempelhall får alle slags skrullingar prestekall! I Myklestridens dagar, september 1957.

RARINGEN.

— Forts. fra side 1

seg at det var umulig å få sove. Noe over kl 1 kledde jeg på meg og gikk over til dem. Utenfor huset traff jeg en ung mann som jeg bestemte anmodet om å få nattero. Han kjente meg og sa han var leder av motstandsbevegelsen eller av «Fritt Danmark». Jeg advarte ham og

me hjem igjen. Dette kan neppe ha vakt særlig forargelse. Overfallet på meg kan også skrive seg fra de stedlige kommunister, blant hvilke det sies å ha vært en lærer. Jeg gjorde intet forsøk på å få oppklart hvem gjerningsmennene var. Det er jo ingen glede ved å straffe noen vil-

nasjonalfølelsen, som gjennom min ungdom og manndom ble ansett for en av menneskets edleste følelser, kan forvrenges til en ekkel og selvgod nasjonalisme. Den fikk meg til å forstå Hørups heslige ord «patentpatrioter» som en for visse folk meget treffende betegnelsen. Jeg har

seg at det var umulig å få sove. Noe over kl 1 kledde jeg på meg og gikk over til dem. Utenfor huset traff jeg en ung mann som jeg bestemte anmodet om å få nattero. Han kjente meg og sa han var leder av motstandsbevegelsen eller av «Fritt Danmark». Jeg advarte ham og

seg at det var umulig å få sove. Noe over kl 1 kledde jeg på meg og gikk over til dem. Utenfor huset traff jeg en ung mann som jeg bestemte anmodet om å få nattero. Han kjente meg og sa han var leder av motstandsbevegelsen eller av «Fritt Danmark». Jeg advarte ham og

gjelder selve hovedgrunnlaget, for oppgjøret, påstanden om fortsatt norsk statlig krigføring og kapitulasjonen, tross alle beviser i motsatt retning. Det er således på det rene at det ikke er utferdiget noen militær operasjonsordre fra norsk overkommando etter kapitulasjonen. Hvis den statlige krigføring var forutsatt å skulle fortsette — og virkelig gjorde det — etter 10/9 1940, så var selve kapitulasjonen en komplett unødvendig bistandsytelse av den aller største betydning for okkupanten.

Arbeiderbladets redaksjon er formentlig også bekjent med den forklaring bl. a. overlege Johan Scharffenberg har gitt på hetsen og iscenesettelsen av dette oppgjør, som et anstaltmakeri for å bortlede oppmerksomheten fra den ansvarlige regjering og regjeringspartiets egne feil?

Men historien gjennomskuer denslags. Det ville derfor tjene Arbeiderpartiets og regjeringens historiske omdømme om de, mens det ennå er tid til det ville søke å mildne følgerkninngene av dette praktisk-politiske oppgjør i den utstrekning det er mulig. Det blir i tilfelle lite nok. Særlig gjelder dette den økonomiske utplyndring som ifølge kompetente jurister (Castberg-Andenæs) var grunnlovstridig på solidarisk grunnlag, foruten at den beviselig stort sett manglet faktisk grunnlag, bl. a. på grunn av større motposter i «solidarisk» favør.

Det kan i forbindelse med foran stående være grunn til å minne Arbeiderbladet — som nå øyensynlig er overnasjonalt og vil sette munnkurv på oppgjørets ofre — om hva bladet skrev redasjonelt den 14. juni 1940 i anledning av at ledelsen for «den utøvende makt» forlot landet. Av forståelige hensyn bør bladets uttalelse ikke gjengis akkurat nå, men den er gjengitt bl. a. brosjyren «Kapitulasjonen og Krigsføringsproblemet» side 60.

Også LO's forhold de direktiver som ble gitt A-partiets politiske forhandlere, bl. a. om deres innstilling overfor konstitusjonen skal forbigås i taushet.

historie, 2014

Forts. fra side 1
skyldes fornuft hos ledelsen som jeg kan takke for, at jeg slapp så forholdsvis billig. Jeg ble på hovedgaten i Gilleleje spyttet i ansiktet av en stakars villett gutt i konfirmasjonsalderen, og jeg ble om kvelden den 5. mai forfulgt av en huiende hop da jeg syklet fra Misjonshotellet til mitt sommerhus. Jeg hadde på hotellet, hvor frihetsbevegelsen hadde sin hovedvakt, beklaget meg over spytingen. Jeg fikk da tilbud om å bli tatt i «beskyttelsesarrest». «Så vil Deres forhold bli undersøkt». Til denne bemerkning svarte jeg den unge mann «Jeg har ingen forhold som skal undersøkes», deretter sendte han ut en patrulje for å jage guttene hjem. Disse hadde imidlertid samlet seg igjen og skaffet seg allierte eldre personer som skulle passe meg opp da jeg skulle hjem til middag. Jeg narret dem ved å benytte en annen utgang og fikk derved såpas forsprang, at de ikke klarte noe mere enn å hule etter meg. Hvis jeg hadde sagt ja til «beskyttelsesarresten», er det sannelig ikke godt å vite når jeg var blitt sluppet ut igjen. Og hadde jeg ikke narret pøbelen, er det heller ikke godt å vite hva som kunne skjedd. Etter denne hendelse ventet jeg et nattlig angrep, men det uteble heldigvis.

Neste dag forlot jeg Gilleleje og vendte først tilbake ut på sommeren. Jeg har hverken før eller senere merket noen uvilje fra Gillelejes beboere, snarere tvert imot. Riktignok hadde jeg en gang vært i mindre vennskapelig forbindelse med selveste lederen av motstandsbevegelsen. Det skjedde en kveld sommeren 1944, da det ble holdt et meget beveget kalas i et nærliggende sommerhus, selskapet var så bråkende av

seg at det var umulig å få sove. Noe over kl 1 kledde jeg på meg og gikk over til dem. Utenfor huset traff jeg en ung mann som jeg bestemt anmodet om å få nattero. Han kjente meg og sa han var leder av motstandsbevegelsen eller av «Fritt Danmark». Jeg advarte ham og hans selskap av menn og kvinner mot en så høyrøstet sang at den kunne høres mere enn 100 meter borte. De hadde sunget «Marseillaisen» «Tipparary» og såvidt jeg hu-

me hjem igjen. Dette kan neppe ha vakt særlig forargelse. Overfallet på meg kan også skrive seg fra de stedlige kommunister, blant hvilke det sies å ha vært en lærer. Jeg gjorde intet forsøk på å få oppklart hvem gjerningsmennene var. Det er jo ingen glede ved å straffe noen villedte unge mennesker, som antagelig har ment å gjøre en god nasjonal gjerning med sine tåpeligheter. Deres gode vilje var derfor i og for seg rosverdig, selv om den berod-

småting i denne henseende, men nettopp derfor kan boken kanskje ha sin historiske berettigelse. Man kan nemlig med full rett slutte seg til, at når det var umulig for en mann med et ansett navn å komme til orde med en beriktigelse, skjønt det ikke forelå et eneste reelt angrepspunkt, heller ikke var det mulig å kalle frem en eneste mann som var modig nok til å forsvare ham mot hans angriper i en rekke foreninger hvor han i en årrekke hadde inn-

nasjonalfølelsen, som gjennom min ungdom og manndom ble ansett for en av menneskets edleste følelser, kan forvrenges til en ekkel og selvgod nasjonalisme. Den fikk meg til å forstå Hørups heslige ord «patentpatrioter» som en for visse folk meget treffende betegnelse. Jeg har med sorg sett beretninger om dommere som tilsidesetter en av den gode dommers første plikter, den at siktede ikke blir tiltalt og ikke blir behandlet som skyldig før dom er falt. Slike dommere er liten til pryd for sin stand.

La meg få tilføye, før jeg slutter denne innledning, at det som foran er sagt, av motstanderne på vanlig måte vil angripe det ved å gjengi innholdet i forkortet form og med tilføyelser, omtrent slik: «Herr Pürschel tenker med blødende hjerte på vernemakerne, stikkerne, hipofolkene og lignende «gode danske». La meg gjøre et — sannsynligvis helt forgyeves — forsøk på å forhindre denne «forståelse» ved å si, at det er ikke disse folk jeg tenker på. Jeg taler om dem som uten skyld, eller på grunn av feil, der ikke har sin årsak i sviktende danskhet, er blitt urettferdig mistenkeliggjort, derunder også dem som handlet på grunnlag av regjeringens offisielle uttalelser og oppfordringer, og som baketter ble sviktet av samtlige regjeringens medlemmer unnattatt herr Scavenius, hvis politiske motstander jeg alltid har vært. Men til hans heder må det erkjennes at han er det eneste medlem av den daværende regjering som viste seg å være en mann.

Som leserne vil forstå var det liten forskjell på forholdene i Danmark og Norge. Folkehopen skrek: Korsfest! Og så ble det korsfestet av hjertens lyst, det medførte ingen risiko, ofrene var jo

— — —
Anker Olsens instinkt er her i orden: «Kampen» var ikke bare illegal, den var landsskadelig og selvutsløttende. Det må være vondt — Anker Olsen — bare å kunne skrive for dagen, og ikke på lengre sikt. —

Hva er det for slags seier Anker Olsen preker om?

Oslo, 14. sept. 1957.

Major von Knurren.

helt forsvarsløse, her kunne det usleste kryp få demonstrere sitt mot og sin tapperhet. La oss likevel håpe at det var relativt mange fedrelandssinnede mennesker som med sorg i hjertet var vitne til at nasjonen på denne måten ble tilsløet som aldri før, men av disse var det bare noen få som våget seg til offentlig å protestere, at disse få ble lagt alle mulige vanskeligheter i veien kjenner vi jo alle svært godt til — nå, det hørte med, slik at fornædrelsen kunne bli altomfattende og fullstendig.

Pürschel forteller videre i sin bok interessant og ofte morsomt om dansk politikk. Han var i 19 år medlem av riksdagen og hadde rik anledning til å studere denne, både den offentlige og den som ble drevet bak kulissene.

FOLK OG LAND

Redaktør og utgiver:
JOHANNES KRINGLEBOTN
Postboks 3237, Oslo
Ekspedisjon og kasse:
Klerschowsgt. 5, Oslo
Telefon 37 76 96
Boks 3214

Abonnementspriser:
Kr. 25,- pr. år, kr. 12,50
pr. halvår. Sverige og
Danmark: kr. 29,00 pr.
år, kr. 14,50 pr. halvår.
Utlandet for øvrig: kr.
33,00 pr. år, kr. 16,50 pr.
halvår. I nøytralt om-
slag kr. 35,00 pr. år, kr.
17,50 pr. halvår.

Løssalg 65 øre
Annonsepris:

32 øre pr. millimeter
over en spalte.
Bruk postgiro nr. 16450.
Sambandstrykkeriet
Oslo

Fra boken

„Rett kurs“

sker også «Internasjonalen». Han var halvfull og ga et vrøvlet svar, men noe senere ble det likevel ro.

Det er mulig at dette forstyrrende inngrep har skaffet meg den stedlige motstandsbevegelses unåde. Jeg fikk først etter krigens opphør kjennskap til at Gilleleje hadde vært sentrum for illegale transporter til Sverige, ja, selv en så dramatisk begivenhet som forræderiet mot de 70 ulykkelige jøder som ble tatt på kirkens loft, hørte jeg først om etter krigen. Min berøring med tyskerne innskrenket seg til at tyske soldater ved innbrudd stjal min radio, videre en tilfeldig samtale med en tysk skiltvakt på Gilbjergstien og endelig tre små sammenstøt med ungdommelige tyske patruljer. Skildvakten var en smedmester fra Østprøisen som hadde fått sin forretning ødelagt ved å bli innkalt og nå bare lengtet etter å kom-

de på en misforståelse som ikke godt kan tenkes å være grundigere.

Den åndelige forfølgelse jeg senere ble gjenstand for skal jeg senere komme tilbake til, men, som jeg allerede har sagt, det jeg har måttet gjennomgå er kun bagateller. Det er tusener andre landsmenn som på et spinkelt, eller slett intet grunnlag har måttet se sine kjæres liv bli ødelagt. Først ble de fengslede av selvbestaltede retts håndhevere og holdt inne sperrede i langvarige varetektsarrest i den mest åpenbare strid med den under jubel vedtatte, knapt 20 år gamle, rettsreforms tydelige bestrebelse for å minske bruken av varetektsarrest. At de ofte mishandlede av de ivrige antinazister, som ved en skjebnens ironi viste seg som sine motstanderes ivrigste elever, er jo en fastslått kjensgjerning.

Her skal kun berettes om

tatt en fremskudt posisjon, det ligger da klart i dagen i hvilken grad borgerskapet bøyde av for den åndelige terrors jernharde grep. Men det var mange som underhånden tydelig ga sin sympati til kjenne. Det er da lett å forstå hvor håpløs stillingen var for de ulykkelige mot hvem det kunne rettes angrep på grunnlag av kjensgjerninger, der ganske vist meget ofte var løsrevet fra den bakgrunn som gjorde dem både forklarlige og forsvarelige. Jeg kjenner en del av disse lidelseshistorier og vet hva mange av disse urettferdig tilrakkede og boikottede personer har lidd og lider, og jeg har den dypeste medfølelse med dem. Den største bekymring har jeg dog for det samfunn som skilter med å kalle seg et rettssamfunn og likevel tillater at slike ting skjer — i rettens navn.

Jeg har med sorg sett at